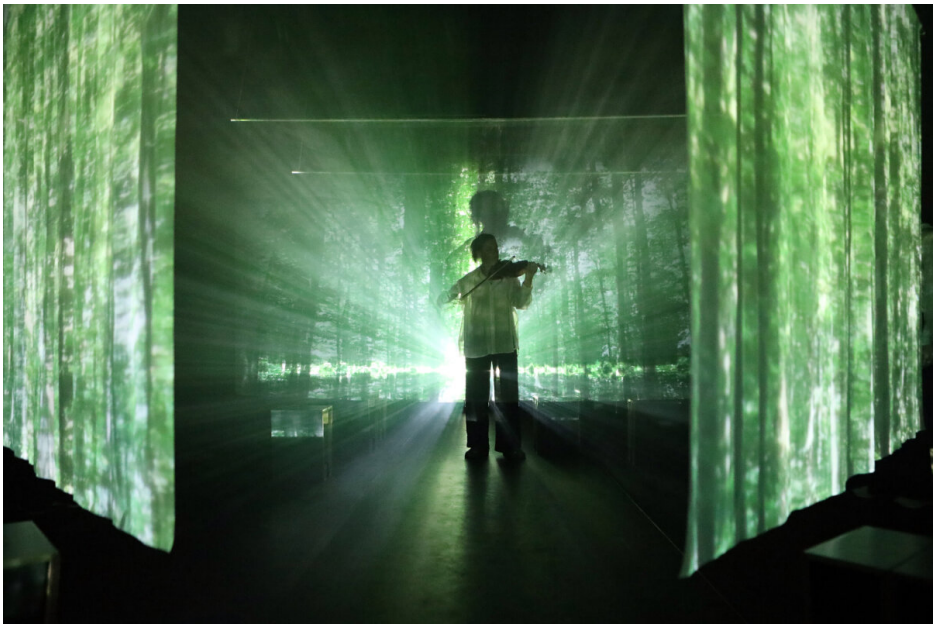

Hexeneinmaleins

NAZANIN FAKOOR

Vrije heksen

Pieter T'Jonck

Gezien op 03 mei 2024
wp Zimmer, in het kader van het Beyond the Black Box Festival

‘Hexeneinmaleins’ betekent zoiets als ‘Heksen één maal één’. Misschien is dat een kinderrijmpje in Duitsland, want heksen, die bestaan alleen in kindersprookjes, toch? Niet zo in de gelijknamige voorstelling van de Brusselse kunstenares en theatermaker Nazanin Fakoor. Daarin staan heksen model voor een andere wereld, waarin vrouwen net zo belangrijk zijn als mannen. Waarin ze vrije subjecten zijn. Toveren – met licht en klank - kan Fakoor alvast wel.

07 MEI 2024

Spiegelpaleizen zijn eenvoudige constructies: een reeks spiegels die onder een hoek aan elkaar gezet zijn. Toch raak je erin op de dool omdat ze je waarneming in de luren leggen. De ruimte waarin Nazanin Fakoor ‘Hexeneinmaleins’ opvoert is net zo eenvoudig én bedrieglijk. Zij werkt echter met half doorschijnende zilverwitte, glanzende doeken. Ze hangen op in een driehoek, met twee zeilen achter elkaar aan de eerste zijde, drie aan de tweede en vier aan de derde. Er hangen nog wat meer doeken los bij, als coulissen van waarachter later mezzosopraan Anna Nuytten, bas Andrés Soler Castaño en violiste Claire Bourdet opduiken. Op elke zijde van de driehoek wordt een filmbeeld geprojecteerd. Het effect is heel verwarrend: door de laagjes stof lijken de beelden zich eindeloos te vermenigvuldigen. Je ziet een woud van overlappende, bewegende beelden die door de iriserende werking van de doeken ook nog iets onvatbaars krijgen.

Als toeschouwer mag je vrij ronddwalen in de ruimte. Je kan tussen de zeilen lopen, om de driehoek heen of in het midden ervan. Of je neemt plaats op één van de krukjes van karton die her en der staan. Op de doeken verschijnen beelden van een bos. Door de kleine tijdverschillen tussen de projecties lijkt het vaak alsof je drie verschillende films ziet, al is dat niet zo. Als je goed oplet, merk je zelfs Fakoor maar een handjevol beelden combineert: een bos, een dakenlandschap, een hand die strepen trek in een wit zandtapijt en tenslotte, in een flits, drie schaduwen van meisjes of vrouwen die perfect synchroon zwaaien. Wellicht zijn het de schaduwen van slechts één vrouw die in het brandpunt van

drie spots staat, maar het effect is spookachtig.

Die eenvoudige, maar toch wat duizelingwekkende scenografie zet de toon voor wat Fakoor wil aankaarten. Je hoort eerst van zo'n beetje overal stemmen van mannen en vooral vrouwen die in verschillende talen zeggen wat heksen volgens hen zijn of doen. De ene stem heeft daar al wat meer historisch inzicht in dan de andere. Blijkt ook dat men in Madagaskar nog steeds angst heeft voor heken, die uitsluitend kwade krachten toegeschreven worden. Duitse, Nederlandse en Franse sprekers hebben het meer over heksen als vrouwen met grote natuurkennis, die omwille van hun onafhankelijkheid vervolgd en verketterd werden. Een stem spreekt ook over nog iets anders: dat wiskundige modellen suggereren dat er heel veel verschillende werelden bestaan. Die opmerking blijft wat in het ijle zweven.

Die eenvoudige, maar toch wat duizelingwekkende scenografie zet de toon voor wat Fakoor wil aankaarten.

Zonder dat je het merkt komen ondertussen de zangers en de violiste tevoorschijn. Ze maken allerlei geluidjes met hun mond. Sfeervolle *beatbox* klanken waar zich geleidelijk herkenbare woorden uit losmaken. Dan vult plots rook de kamer, dreunen enkele tellen dissonante gitaren en verdringen drie schaduwen van zwaaiende vrouwen de filmbeelden. Op dat signaal verandert de toon van de voorstelling sterk. Plots gaat het over de *data gap*: over het feit dat men op veel domeinen, van geneeskunde tot auto-industrie, onderzoek uitsluitend toesnijdt op mannen. Daardoor worden veel aandoeningen niet herkend bij vrouwen, en overlijden vrouwen vaker in auto-ongevallen.

Dat is niets nieuws, maar bijzonder is dat Fakoor die informatie vermengt met een lange bezwerende formule voor een heksendrank (ik vermoed dat ze die ontleende aan de drie heksen in 'Macbeth' van Shakespeare. Dat klopt ook met de drie schaduwen die we al zagen). De muzikanten nemen ondertussen steeds meer de ruimte over, met gezangen die een mysterieus-spirituele sfeer oproepen Als ik achteraf lees dat een zang aan de Middeleeuwse mystica Hildegard von Bingen ontleend werd verbaast me dat dan ook niets.

Helemaal op het einde hoor je weer dezelfde stemmen waarmee de voorstelling begon. Het is alsof ze verder borduren op hun eerdere ideeën over heksen, maar nu vanuit de vraag of ze vandaag nog bestaan, en de vraag of ze zich herkennen in die historische-mythologische figuren. Het zijn persoonlijke, soms angstige, soms vrolijke ontboezemingen. Met als laatste zin 'You're a free subject'. Net dan verschijnen die schaduwvrouwen nog even.
Ik vermoed dat het Fakoor om dat idee van vrijheid te doen is. Vrijheid voor vrouwen om zichzelf te definiëren, om te vertrouwen op hun eigen kennis in plaats van te wachten tot anderen - mannen - zo goed zijn om daaraan te denken. Heksen, zoals we ze kennen uit verhalen, zijn daarvoor het model. Al zijn ze misschien vooral een verzinsel, Fakoor roept ze hier heel overtuigend op door met verbluffend eenvoudige middelen - licht, ruimte, beeld en klank - te toveren. Dat je niet alles wat je hoort kan thuisbrengen of verklaren, zoals bijvoorbeeld die cryptische opmerking over alternatieve werelden, het stoorde me geen moment. Ik zag een heel verleidelijke droomwereld, met die schaduwvrouwen als sirenen.